

เอกสารอ่านประกอบหลักสูตรการเขียน
โครงการเพื่อครูภาษาไทยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4

การกำหนดความคิดหลัก และการขยายความคิด

จากบทเรียนที่ผ่านมา ผู้เรียนได้รู้จักการเขียนประเภทต่าง ๆ ที่เกิดจากองค์ประกอบอันประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของผู้เขียนที่ต้องการจะโน้มน้าว บอกเล่า หรืออื่น ๆ กลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย เวลาที่ใช้ในการอ่าน และเนื้อที่ในการเขียน รวมทั้งความตั้งใจของผู้เขียนที่จะไม่บอกจุดสำคัญของเรื่อง แต่ให้ผู้อ่านใช้จินตนาการเติมจุดสำคัญนั่นเอง (เช่นตัวอย่างเรื่องยาคุมกำเนิด) ผู้เรียนควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ในการเขียน เพื่อให้ความคิดที่ต้องการสื่อถึงผู้อ่านได้ตามที่ต้องการ

จากนี้ เราจะพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เขียนสามารถสื่อความคิดของตนได้ชัดเจน ดังนี้

1. การกำหนดความคิดที่ต้องการสื่อ
2. ความคิดนั้นมีความคิดย่อยอย่างไร
3. การเรียงลำดับความคิดทั้งหมดอย่างไม่วกวน
4. การเชื่อมโยงความคิดอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องได้ง่าย

ในตอนนี้ เราจะมาเริ่มที่ 2 ขั้นตอนแรกก่อน นั่นคือ กำหนดความคิดหลัก และกำหนดความคิดย่อยที่ขยายความคิดหลัก รวมทั้งวิธีการขยายว่าเป็นอย่างไร

การกำหนดความคิดที่ต้องการสื่อ

วิธีที่จะกำหนดความคิดหลักก็คือ เราในฐานะผู้เขียนต้องถามตัวเองว่าต้องการสื่อความคิดเรื่องอะไร? เราสามารถสรุปความคิดนั้นเป็นประโยคหรือวลีสั้น ๆ ได้หรือไม่? หากทำได้ก็น่าจะแสดงว่าเรามีความคิดที่ชัดเจนแล้วในเบื้องต้น ความคิดที่ชัดเจนนี้ เมื่อปรากฏอยู่ในย่อหน้าของบทเขียนเราจะเรียกว่า "ประเด็นหลัก" ซึ่งโดยปกติผู้เขียนจะเขียนบอกไว้ที่ต้นย่อหน้าหรือท้ายย่อหน้า

ตัวอย่างที่ 1

โหมโรง

โดยรวมเชื่อได้ว่าโหมโรงเป็นภาพยนตร์ที่ดีเรื่องหนึ่ง จะดูเพื่อความสนุกก็ได้ หรือจะดูเพื่อประเทืองปัญญาก็ได้เช่นกัน เป็นภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องได้ชวนติดตาม ขณะเดียวกันก็ใช้ทั้งภาพและตัวบทสื่อความได้ลุ่มลึก บางตอนก็แฝงสัญลักษณ์ที่ชวนพินิจตรึกตรอง บางตอนเป็นการเตือนสติอย่างอ้อม ๆ เช่น ตอนที่หนุ่มศรผยองจนขาดสติทำให้ต้องพ่ายแพ้แก่ขุนอิน บางตอนก็เป็นการฉายภาพอดีตที่งดงามของวิถีชีวิตชนบท เช่น ภาพที่พ่อของศรไปขอคำปรึกษาจากพระก็น่าประทับใจ นาน ๆ ครั้งจะได้เห็นบทบาทของพระในการให้คำปรึกษาเรื่องที่เป็นแก่นสารของชีวิตไม่ใช่ปราบผีหรือให้หวย

ในตัวอย่างแรก ความคิดหลักหรือประเด็นหลัก ก็คือ "โหมโรงเป็นภาพยนตร์ที่ดีเรื่องหนึ่ง" และผู้เขียนก็ได้สื่อความคิดนี้ไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ประโยคแรกในย่อหน้าแรกของบทเขียน

ตัวอย่างที่ 2

มาตรฐานวงดนตรีระดับโลก

กีฬาฟุตบอลมีการแบ่งระดับตามดิวิชันอย่างชัดเจนด้วยการแข่งขันแบบแพ้ชนะ ยิ่งประตูกันชัด ๆ ผิดกับวงออร์เคสตราที่ไม่มีการแบ่งระดับชั้นที่ชัดเจนแบบกีฬาฟุตบอล ไม่มีผลแพ้ชนะที่วัดกันได้อย่างชัดเจน แม้กระนั้นแฟนดนตรีคลาสสิกก็พอจะรู้กันว่าวงออร์เคสตราวงใดบ้างที่จัดอยู่ในระดับโลกที่แท้จริง การชมกีฬาฟุตบอลระดับโลกกับการชมการแสดงของวงออร์เคสตราระดับโลกก็อาจเทียบว่ามีความคล้ายกันอย่างมาก คือ "บางวัน" ทีมฟุตบอลชั้นยอดก็เล่นไม่ดี ผิดพลาดอย่างไม่น่าเชื่อ แม้ทุกคนจะทุ่มเทกันอย่างเต็มที่โดยตลอดก็ตาม คล้ายกับมาตรฐานการบรรเลงของวงออร์เคสตราระดับโลกนั่นเองที่บางวันเขาอาจจะเหนื่อยหรือเมื่อยจนเล่นไม่ออก บรรเลงไม่ได้อย่างหาเหตุผลไม่ได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด ทั้งหลายทั้งปวงนี้คือเรื่องของมนุษย์ที่ยังมีลมหายใจ มีชีวิตที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีขึ้นมีลงกันได้นั่นเอง

ในตัวอย่างที่ 2 จะเห็นว่าความคิดหลักที่ผู้เขียนนำเสนอก็คือ วงออร์เคสตราระดับโลกก็ไม่ได้บรรเลงอย่างเป็นมาตรฐานทุกครั้งที่แสดง ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา และผู้เขียนก็ได้สื่อความคิดนี้ไว้เกือบท้าย ๆ ย่อหน้า

ความคิดนั้นมีความคิดย่อยอย่างไร

จากสองตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า เราได้เห็นประเด็นหลักหรือความคิดหลักของผู้เขียน รวมถึงการสื่อความคิดดังกล่าวในบทเขียนที่อาจจะอยู่ต้นหรือท้ายของบทเขียนก็ได้ แต่เพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้นและช่วยไม่หลงประเด็น ผู้เขียนก็อาจใช้วิธีขยายความคิดนั้น ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยความคิดย่อย ๆ

การขยายความคิดอาจทำได้ในสองวิธี ดังนี้

1. ใช้การอธิบาย
2. ใช้การยกตัวอย่าง

ในตัวอย่างเรื่องภาพยนตร์โหมโรง ผู้เขียนได้ขยายประเด็นหลักโดยใช้ทั้งสองวิธี คือ ใช้การอธิบายขยายความว่า โหมโรงเป็นภาพยนตร์ที่ "จะดูเพื่อความสนุกก็ได้ หรือจะดูเพื่อประเทืองปัญญาก็ได้เช่นกัน" และได้ขยายความต่อไปว่าโหมโรงดูสนุกอย่างไรโดยบอกว่า "เป็นภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องได้ชวนติดตาม ขณะเดียวกันก็ใช้ทั้งภาพและตัวบทสื่อความได้ลุ่มลึก" ในประเด็นเรื่องดูเพื่อประเทืองปัญญานั้น ผู้เขียนก็ได้ขยายความโดยการยกเนื้อหาจากในเรื่อง "ตอนที่หนุ่มสรพยอมจนขาดสติทำให้ต้องพ่ายแพ้แก่ขุนอิน" ขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อบอกให้ผู้ดูไม่ทะเลาะกันว่าเก่งกว่าผู้อื่น เป็นต้น

ส่วนในตัวอย่างเรื่อง มาตรฐานวงออร์เคสตรา ผู้เขียนได้ขยายความคิดหลักที่น่าเสนอว่า "วงดนตรีระดับโลกไม่ได้บรรเลงตามมาตรฐานทุกครั้ง" ด้วยความคิดว่าเรื่องนี้เป็น "เรื่องธรรมดา" และเพื่อให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้ใช้วิธี "ยกตัวอย่างเปรียบเทียบ" กับทีมฟุตบอลระดับโลก "การชมกีฬาฟุตบอลระดับโลกกับการชมการแสดงของวงออร์เคสตราระดับโลกก็อาจเทียบว่ามีความคล้ายกันอย่างมาก คือ "บางวัน" ทีมฟุตบอลชั้นยอดก็เล่นไม่ดี ผิดพลาดอย่างไม่น่าเชื่อ แม้ทุกคนจะทุ่มเทกันอย่างเต็มที่โดยตลอดก็ตาม" เพื่อที่จะมาสรุปในตอนท้ายอีกครั้งว่า "ทั้งหลายทั้งปวงนี้คือเรื่องของมนุษย์ที่ยังมีลมหายใจ มีชีวิตที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีขึ้นมีลงกันได้"

ความน่าสนใจของตัวอย่างบทเขียนเรื่อง มาตรฐานวงดนตรีระดับโลก ก็คือ ในตัวอย่างนี้ ผู้เขียนไม่ได้เขียนความคิดหลักหรือประเด็นหลักออกมาอย่างชัดเจน เหมือนกับตัวอย่างภาพยนตร์โหมโรง แต่ได้อาศัยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบระหว่างทีมฟุตบอลกับวงดนตรีเพื่อสื่อความคิดหลักของตนออกมาซึ่งก็เป็นสิ่งที่สามารถทำได้ถ้าผู้เขียนมีความคิดหลักที่ชัดเจนอยู่แล้วตั้งแต่ต้น

เมื่อเรารู้เรื่องความคิดหลักและวิธีขยายความคิดหลักแล้ว ในบทเรียนต่อไป เราจะฝึกฝนการเรียงลำดับความคิดเพื่อให้การเขียนไม่วกวน และการเชื่อมโยงความคิดเพื่อให้ง่ายต่อการติดตาม